

Olga Rembetskaya

STRUCTURE AND CONTENT, GENRE CHARACTERISTICS OF NEWSPAPER
"KHERSON THOUGHT" (1911-1913)

The article deals with the structure of Kherson social-literary daily newspaper "Kherson thought". The columns of publication are analyzed, thematic content, genre and linguistic features of the materials are determined.

Keywords: columns of the publication, materials of newspaper, page, newspaper ads.

Ольга Рембецкая

СТРУКТУРНО-ТЕМАТИЧЕСКАЯ И ЖАНРОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ГАЗЕТЫ
«ХЕРСОНСКАЯ МЫСЛЬ» (1911-1913)

В статье исследуется структура херсонской общественно-литературной ежедневной газеты «Херсонская мысль». Проанализированы рубрики издания, определено их тематическое наполнение, жанровые и лингвистические особенности материалов.

Ключевые слова: рубрики издания, материалы газеты, полоса, объявления газеты.

УДК : 81'25: 81'373: 32

Ганна Соловей
(Херсон)

**ПЕРЕКЛАД ПОЛІТИЧНОЇ СТАТТІ ЯК ТИПУ ТЕКСТУ:
СТРУКТУРНО-КОМПОЗИЦІЙНИЙ, ФУНКЦІОНАЛЬНО-
СЕМАНТИЧНИЙ ТА КРОС-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ**

Статтю присвячено дослідженню текст-типологічних проблем перекладу політичної статті у крос-культурному аспекті. Автор виявляє структурно-композиційні, функціональні й лексико-семантичні ознаки, домінуючі для перекладу політичної статті; встановлює етнокультурну специфіку політичної статті в американській (США) та українській лінгвокультурних традиціях. Моделі політичної статті в досліджуваних лінгвокультурних традиціях виявляють універсальні (симетричні) та етноспецифічні (асиметричні) ознаки. Симетрія засвідчує, що перекладач може вдатися до власне перекладу, а асиметрія вказує на те, що перекладачеві треба адаптувати текст.

Ключові слова: переклад, політична стаття, тип тексту, структура тексту, політична лексика, функція, семантика, крос-культура.

Зацікавленість у вивченні особливостей перекладу різних типів політичних текстів (далі – ПолітТТ) як окремого напрямку перекладознавчих досліджень значно посилилася з кінця 80-х – початку 90-х рр. ХХ століття й до сьогодні. Проблеми перекладу політичної статті перебувають у царині гуманітарних досліджень політичного дискурсу та засобів масової комунікації, яким було присвячено наукові розвідки Г.Г. Почепцова, К.С. Серажим, О.Й. Шейгал, К.В. Нікітіної, Ю. Лук'яненко тощо; а також побічно розглядаються з позицій перекладознавчих класифікацій типів текстів у роботах П. Ньюмарка, К. Райс, В.М. Комісарова, А.В. Федорова, А. Лілової та ін.

У нашому дослідженні термін «політична стаття» об'єднує проблемну політичну статтю, написану журналістом, проблемну аналітичну статтю, полемічну статтю тощо. З одного боку, вони належать до аналітичних типів текстів публіцистичного дискурсу. З іншого боку, за тематичною ознакою вони входять до політичного дискурсу й відповідають його критеріям. Отже, політична стаття належить до периферійних ПолітТТ, оскільки цей тип тексту розташований у зоні перетину політичного дискурсу з дискурсом мас-медіа, чи

публіцистичним дискурсом. Така «двоїстість» політичної статті створює для перекладача певні перешкоди в процесі роботи й ускладнює вибір адекватних стратегій перекладу.

Метою статті є дослідження текст-типологічних проблем перекладу політичної статті у крос-культурному аспекті. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) виявити структурно-композиційні, функціональні й лексико-семантичні ознаки, домінуючі для перекладу політичної статті; 2) установити етнокультурну специфіку політичної статті в американській (США) та українській лінгвокультурних традиціях.

Для дослідження перекладу політичних текстів на аналітичному етапі ми використовуємо такі **методики**, адаптовані для перекладознавчого аналізу: структурно-типологічна, зіставна, дистрибутивна, крос/інтеркультурна інтерпретація, методика контекстологічного аналізу.

Необхідність розгляду структурно-композиційних, функціональних та лексико-семантичних ознак політичної статті зумовлена тим, що найчастіше цей тип тексту перекладається не в повному обсязі: повний переклад при цьому замінюється більш коротким реферативним викладом, своєрідним переказом чи оглядом [5, с. 284]. Тому перекладачеві надзвичайно важливо обґрунтувати скорочення тексту, елімінацію тих чи інших одиниць політичної лексики (далі – ПоліТЛ).

Крос-культурний аналіз політичної статті в американській і українській лінгвокультурних традиціях дозволяє виділити їх 1) універсальні, спільні для різних лінгвокультур, ознаки; 2) етноспецифічні, притаманні певній лінгвокультурі, ознаки.

За своїми **структурно-композиційними характеристиками** політична стаття належить до гнучких не жорстко детермінованих типів текстів. Так, М.К. Василенко наголошує, що композицію аналітичної статті варто порівнювати із принципом побудови художнього твору [1]. Загалом, дослідники відзначають, що стаття компонується від простого до складного, від відомого до невідомого, від беззаперечного до суперечливого [1; 3].

Зіставлення політичної статті з іншими ПоліТТ, насамперед з різними типами політичних виступів (заявою, зверненням, промовою) дозволяє виділити низку інтегральних і диференційних структурно-композиційних ознак. Серед політичних виступів найближчими до політичної статті за своїми структурно-композиційними характеристиками виявилися політична промова й політичне звернення. Інтегральними ознаками зазначених типів текстів є облігаторна наявність в ініціальній позиції назви/заголовка, вказівка на адресата й дата публікації/виступу. Проте за більш уважного розгляду вони виявляють цілу низку диференційних рис.

Так, на відміну від заголовка політичних виступів, де, як правило, міститься пряма вказівка на тип тексту, заголовок політичної статті такої інформації не має. В окремих випадках, найчастіше в разі передрукування статті іншим виданням чи інтернет-сайтом, тип тексту (наприклад, аналітична стаття) може зазначатися в підзаголовку: *«Дзеркало помаранчевої революції. Аналітична стаття»*, *«На шляху до єдності (аналітична стаття)»* тощо.

Варіативно політичні статті можуть мати складну структуру, що характеризується наявністю декількох композиційно незалежних частин, кожна з яких має свій заголовок. Відповідно виділяються додаткові сильні позиції всередині будь-якої складової політичної статті, що в свою чергу потребують особливої уваги перекладача.

Адресанти порівнюваних текстів також мають певні відмінності: адресантом політичної статті є її автор чи автори, тоді як адресант політичного виступу – політична фігура або організація – «приписує» собі авторство тексту, створеного спічрайтером чи навіть групою спічрайтерів.

У цілому, політична стаття більш індивідуалізована, ніж політичні виступи. Посада автора статті є факультативною ознакою, і виконує контактовстановлювальну функцію. Назва видання/джерела й дати публікації перебуває поза текстом самої політичної статті – на першій шпальті газети чи на обкладинці журналу. Видання/джерело й дата публікації

зазначаються в тому випадку, коли стаття передруковується іншим виданням чи використовується іншим ЗМІ. При перекладі цей принцип зберігається: якщо переклад статті виконується в межах перекладу всього випуску газети/журналу, немає потреби в додатковій указівці на джерело й дату публікації, якщо ж політична стаття перекладається окремо від видання-джерела, вказівка на джерело й дату є обов'язковою.

Крім того, для політичних статей диференційними ознаками в ініціальной позиції є: 1) підзаголовок, 2) епіграф, 3) цитати, 4) питання (часто риторичне), 5) ключові слова. Середньочастотний обсяг тексту – залежно від формату видання, становить від 8,5–12,5 тис. знаків [25] (приблизно 19 абзаців), на відміну від передової статті, що рідко перевищує розміри однієї колонки. Середньочастотний обсяг частин тексту: ініціальна позиція – 9 рядків/4 абзаци, фінальна позиція – 6 рядків/2 абзаци.

Одночасна віднесеність політичних статей до політичного й публіцистичного дискурсів зумовлює їх **функціональну своєрідність**. Публіцистичний дискурс – це впливовий тип дискурсу, що реалізує стратегію переконання. Завдання «політичного дискурсу ЗМІ» (термін К.В. Нікітіної) [4] – опосередкований вплив на формування суспільної думки. Посередниками тут виступають журналісти, що їх О.Й. Шейгал називає «оповідачами» про політику й політиків і «агентами впливу» [6, с. 25]. Навіть якщо стаття написана політиком, він виконує роль «оповідача», тільки більш інформованого, що знає ситуацію зсередини.

Публіцистична стаття як тип тексту публіцистичного дискурсу розглядається як дія адресанта, спрямована на переконання свого адресата у правомірності авторської ідеї. Як зазначав І.Р. Гальперин, текстам публіцистичного стилю притаманна функція «промивання мозку» (brain-washing function) [7, с.287]. Ця функція співвідноситься з такими загальнономовними функціями, як апелятивна, волонтактивна, емотивна, експресивна та аксіологічна, що є ядреними й облігаторними для цього ПолітТТ.

Хоча політична стаття й слугує цілям інформування суспільства про політичні події, інформативна функція не є для неї ядерною та зсувається в область периферії. На думку К.В. Василенко, аналітична стаття має відповідати не тільки на традиційні запитання («що?», «де?», «коли?»), але і «як саме?», «чому?», «яким чином вирішити проблему?» [1]. Отже, з позицій слотового аналізу політична стаття як тип тексту актуалізує лексико-семантичне наповнення слотів «атрибут/якість» (який?), «спосіб дії» (як?), оскільки в ній подається оцінка політичних дій/подій, та слоти «мети» й «причини» (для чого?, чому?), адже журналісти намагаються розкрити справжні цілі й причини дій політиків.

Окрім стратегії нав'язування думки, політичні статті, орієнтують читача на активне переосмислення політичних реалій; з пасивного споживача інформації читач перетворюється на активного інтерпретатора. Таким чином реалізуються інтерпретаційна й орієнтаційна функції політичного дискурсу.

Контактовстановлювальну функцію в політичному дискурсі виконує заголовок і перший абзац – зачин. Допоміжними при цьому виступають графічні засоби: різноманітні шрифти, виділення кольором тощо. Основна функція заголовка полягає в тому, щоб привернути увагу читача. Функціонально заголовок політичної статті наближається до заголовка художнього тексту. Інформативну функцію виконує підзаголовок, який містить короткий переказ статті, її своєрідне узагальнення. Варто зауважити, що при перекладі заголовка політичної статті, збереження його контактовстановлювальної функції є облігаторним.

Лексико-семантична своєрідність політичної статті як типу тексту визначається тим, що вона має, перш за все, відповідати вимогам доступного для неспеціалістів викладу матеріалу, що передбачає обмежене вживання політичної термінології (використання лише загальновідомих термінів). Оскільки адресат політичної статті визначається простором і часом видання, політична стаття насичена лексикою, яка передає етноспецифічну інформацію політичними реаліями й символами.

Політичні статті наповнені емоційно-оцінними лексичними одиницями, елементами розмовної лексики, кліше, абривіатурами, метафорами-стереотипами тощо. Політичні новотвори представлені одиницями різних типів, зокрема кількісно і якісно зростає значущість авторських новотворів – політичних оказіоналізмів. Такі новотвори з семантикою експресії та іронії в політичній статті слугують для вираження авторської позиції і привернення уваги читача.

ПолітЛ у політичній статті функціонує в оточенні різностильових лексико-семантичних одиниць, належних іншим, неполітичним дискурсам. Результатом взаємодії ПолітЛ з лексикою інших сфер є образна політична фразеологія. Частотність та повторюваність ситуацій, у яких вживаються сталі необразні словосполучення, призводять до виникнення в політичних статтях кліше – відносно постійного набору контекстуальних елементів у мовленні, що набувають звичності в зазначеному ПолітТТ.

З огляду на зазначене, облігаторними для відтворення в перекладі політичної статті постають ті лексико-семантичні та фразеологічні одиниці, що найповніше відтворюють систему функцій цього типу тексту й відповідають слотам «атрибут/якість» (який?), «спосіб дії» (як?), слотам «мета» й «причина» (для чого? й чому?).

Політична стаття: американська лінгвокультурна традиція (США). Ініціальна позиція. Облігаторні інваріантні ознаки: 1) П.І. автора; 2) заголовок (*Ukrainians Vote in Local Elections*); 3) дата публікації. Облігаторні варіативні ознаки: 1) організація (джерело/видання) (*TIME*), 2) указівка на час. Необлігаторні варіативні (факультативні) ознаки: 1) посада автора; 2) підзаголовок; 3) указівка на місце написання статті; 4) епіграф. Фінальна позиція. Облігаторні інваріантні ознаки: відсутні. Облігаторні варіативні ознаки: відсутні. Необлігаторні варіативні (факультативні) ознаки: 1) цитата; 2) питання; 3) джерело/видання.

Середньочастотний обсяг тексту – 17 абзаців (від 8 до 32 абзаців). Середньочастотний обсяг частин тексту: ініціальна позиція – 9 рядків/4 абзаци (6-15 рядків/2-5 абзаців), фінальна позиція – 6 рядків/2 абзаци (3-9 рядків/1-3 абзаци).

Серед структурно-композиційних ознак політичної статті американської лінгвокультурної традиції найбільш етноспецифічною ознакою є заголовок. Заголовки американських політичних статей, як правило, виражені максимально стислими, гранично лаконічними фразами, що характеризуються відсутністю семантично другорядних елементів. Основою заголовків є загальноживана лексика та багатозначна «заголовочна лексика» [2, с. 120] з універсальним характером семантики. Також уживаються політичні терміни, переважно у вигляді скорочень та складноскорочених слів, і політичні реалії, серед яких найчастотнішими є імена, скорочені імена й популярні прізвиська політичних діячів, топоніми тощо. Для надання емоційного забарвлення використовуються новотвори, діалектизми, поетизми, сленг. Часто для посилення впливу на читача в заголовках уживають цитати або алюзії на прецедентні тексти.

За результатами лексико-семантичного аналізу політична стаття американської лінгвокультурної традиції містить, як правило, такі одиниці: Облігаторні інваріантні одиниці: політичні реалії. Облігаторні варіативні одиниці: 1) політичні символи, 2) політичні новотвори. Необлігаторні варіативні (факультативні) одиниці: політичні терміни.

Політична стаття: українська лінгвокультурна традиція. Ініціальна позиція. Облігаторні інваріантні ознаки: 1) П.І. автора, 2) заголовок. Облігаторні варіативні ознаки: відсутні. Необлігаторні варіативні (факультативні) ознаки: 1) організація (джерело/видання), 2) дата, 3) підзаголовок; 4) цитата; 5) назва рубрики; 6) ключові слова; 7) час, 8) питання; 9) указівка на тип тексту. Фінальна позиція. Облігаторні інваріантні ознаки: відсутні. Облігаторні варіативні ознаки: відсутні. Необлігаторні варіативні (факультативні) ознаки: 1) цитата, 2) підпис, 3) джерело/видання.

Середньочастотний обсяг тексту – 21 абзац (від 10 до 34 абзаців). Середньочастотний обсяг частин тексту: ініціальна позиція – 9 рядків/4,5 абзаци (5-13 рядків), фінальна позиція – 6 рядків/1,5 абзаци (3-15 рядків/0,5-3 абзаци).

За результатами лексико-семантичного аналізу політична стаття в українській традиції містить здебільшого: Облігаторні інваріантні одиниці: політичні реалії. Облігаторні варіативні одиниці: 1) політичні символи, 2) політичні новотвори. Необлігаторні варіативні (факультативні) одиниці: політичні терміни. Порівняно з американською лінгвокультурою, заголовки українських політичних статей не мають особливої заголовкової лексики.

У ході дослідження ми дійшли таких **висновків**:

Політична стаття належить до гнучких, нежорстко детермінованих типів тексту, тому в тексті перекладу облігаторно відтворюються тільки ім'я автора (адресант) і заголовок статті. Однак перекладачеві слід звернути увагу на політичні статті зі складною структурою та додатковими сильними позиціями всередині кожної з частин політичної статті. За умови досить великого обсягу переклад політичних статей може варіюватися від повного перекладу до перекладу-огляду.

У політичній статті основними функціями є аксіологічна, емотивна, експресивна, фатична й апелятивна, при цьому інформативна і магічна функції є допоміжними.

До того ж при перекладі слід урахувувати співвіднесеність політичної статті з тими чи іншими слотами лінгвоконцепту ПОЛІТИКА/ПОЛІТИК: диференціальними слотами є слоти «якості», «способу дії», «суб'єкта» і «причини».

Особливість перекладу політичної статті визначається співвідношенням з ПолітЛ, яка передає етноспецифічну інформацію – з політичними реаліями й символами, а також політичними okazionalizмами.

При зіставленні політичної статті у різних лінгвокультурних традиціях відзначається симетрія та асиметрія в межах одного типу тексту. Моделі політичної статті в американській та українській лінгвокультурних традиціях виявляють низку універсальних (симетричних) ознак: 1) структурно-композиційних (облігаторна наявність заголовка, варіативне членування статті на кілька композиційно незалежних складових); 2) функціонально-семантичних (домінування апелятивної, волюнтативної, емотивної, експресивної та аксіологічної функцій, уживання політичних термінів з гранично широкою семантикою, політичних реалій, символів, новотворів, фразеологізмів, розмовної та жаргонної лексики).

До етноспецифічних (асиметричних) ознак політичної статті належать особливості заголовків у американських політичних статтях і лексико-семантичні одиниці найбільш етноспецифічних груп ПолітЛ – політичних реалій і символів. Симетрія засвідчує, що перекладач може вдатися до власне перекладу, а асиметрія вказує на те, що перекладачеві треба адаптувати текст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко М.К. Аналітична проблемна стаття на сучасному етапі розвитку преси [Електронний ресурс] / М.К. Василенко // Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка. – Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1559>
2. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : [учебник для ин-тов и фак. иностр. яз.] / В.Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 253 с.
3. Лук'яненко Ю. Тенденції розвитку політичної аналітичної статті в друкованих ЗМІ в Україні / Ю. Лук'яненко // Інформаційне суспільство : наук. журнал. – К. : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2009. – Вип. 10 (липень–грудень). – С. 19–22.
4. Никитина К.В. Политический дискурс СМИ и его особенности, создающие предпосылки для манипуляции общественным сознанием [Электронный ресурс] / К.В. Никитина // Управление общественными и экономическими системами: многопредмет. науч. журн. / Орловский государственный технический университет. – Орел: ОрелГТУ, 2006. – Режим доступа : www.bali.ostu.ru/umc/arhiv/2006/2/Nikitina.doc
5. Федоров А.В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) : учеб. пособие / А.В. Федоров. – [5-е изд.]. – С.-Пб. : Филологический факультет С.-ПбГУ ; М. : Филология Три, 2002. – 416 с.
6. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса / Е.И. Шейгал. – М. : Гнозис, 2004. – 326 с.
7. Galperin I.R. Stylistics / I.R. Galperin. – Moscow : Higher School, 1977. – 336 p.

TRANSLATION OF POLITICAL ARTICLE AS A TEXT TYPE: STRUCTURAL
COMPOSITION, FUNCTIONAL SEMANTIC AND CROSS-CULTURAL ASPECTS

This paper is an investigation of translation text-type problems of political article in the cross-cultural aspect. The author determines the structural composition, functional, lexico-semantic features that are dominant for translation of political article. The paper establishes ethnocultural peculiarities of political article in American (the USA) and Ukrainian linguocultural traditions.

Political article is a flexible, nonrigidly determined text type, so it only requires the obligatory reproduction of author's name and article title in translation. The author stresses that translator should pay attention to political articles with complex structure and additional strong positions in all parts of political article. Translation of political article can vary from full translation to review translation.

Translation peculiarity of political article is determined by correlation between political text type and lexical elements, which transfer ethnospecific information: political realia, political symbols and political occasional coinages. The patterns of political article in linguocultural traditions under consideration reveal some universal (symmetrical) and ethnospecific (asymmetrical) features. In case of symmetry a translator can use the strategies of reproduction, but asymmetry demands usage of adaptive strategies to the text patterns of a target language and culture.

Key words: translation, political article, text type, text structure, political vocabulary, function, semantics, cross-culture.

Анна Соловей

ПЕРЕВОД ПОЛИТИЧЕСКОЙ СТАТЬИ КАК ТИПА ТЕКСТА:
СТРУКТУРНО-КОМПОЗИЦИОННЫЙ, ФУНКЦИОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ
И КРОСС-КУЛЬТУРНЫЙ АСПЕКТЫ

Статья посвящена исследованию текст-типологических проблем перевода политической статьи в кросс-культурном аспекте. Автор определяет структурно-композиционные, функциональные и лексико-семантические признаки, доминантные для перевода политической статьи; устанавливает специфику политической статьи в американской (США) и украинской лингвокультурных традициях. Модели политической статьи в исследуемых лингвокультурных традициях обнаруживают универсальные (симметричные) и этноспецифические (асимметричные) признаки.

При симметрии переводчик может применить собственно перевод, а асимметрия указывает на необходимость адаптации текста.

Ключевые слова: перевод, политическая статья, тип текста, структура текста, политическая лексика, функция, семантика, кросс-культура.

УДК 811.111'375.424

Юлія Стодолінська
(Миколаїв)

**СПЕЦИФІКА ХУДОЖНЬОГО ПОРІВНЯННЯ
У ДИТЯЧОМУ ДИСКУРСІ**

Статтю присвячено виявленню когнітивно-семантичних особливостей порівняння у креолізованих текстах дитячого дискурсу. Визначено поняття та роль креолізованих текстів американських компаній дитячого одягу в аналізованому дискурсі.

Ключові слова: дитячий дискурс, порівняння, креолізований текст, мапування, адресат, адресант, канал комунікації.